Оила ва жамият

28 сон

22–28 июль 1998 йил

Ўзбекистон Республикаси Мустақиллик куни — 1991 йил 1 сентябрдан чиқа бошлаган

Муассислар: Ўзбекистон Республикаси Хотин-қизлар қўмитаси, Болалар жамғармаси ва «Соғлом авлод учун» Халқаро хайрия жамғармаси

МУСТАҚИЛ ВАТАН ТИМСОЛЛАРИ

Фарзандларимиз, келажак авлодлар биздан шу ўлкани, шу муқаддас заминни яна ҳам бой, кучли ва қудратли ҳолатда қабул қилиб олишлари учун, биз буюк аждодларимизга нисбатан қандай миннатдорчилик туйғуларини ҳис этаётган бўлсак, ўғил-қизларимиз, келажак авлодлар ҳам бизга нисбатан шундай миннатдорчилик туйғуларини ҳис этишлари учун лозим бўлган ҳамма ишни қилиш — бизнинг фуқаролик бурчимиздир.

И. КАРИМОВ.

УШБУ СОНДА

2-бет
ЁРУҒЛИК ЙЎЛИ

3-бет
КЎНГИЛНИНГ ЙЎРИҒИ БЎЛАК...

БИР-БИРИМИЗНИ СЕВАМИЗУ, АММО...
4-бет

ЭНДИ БИЗГА ИШҚ ЙЎЛЛАРИ ХАТАРЛИДИР...
6-бет

ҚЎШ ТОҒИМДАН АЖРАЛГАНИМДА...
7-бет

БОРМИСАН, ХАЛОСКОРИМ...
8-бет

УШБУ СОНДА

ИСТИҚЛОЛ — МЕНИНГ ТАҚДИРИМДА

ЁРУҒЛИК ЙЎЛИ

Ватанимиз озодликка эришганига етти йил тулмоқда. Биз бу гапни шунчаки айтмаймиз. Ғурур, шукроналик билан айтамиз. Ундан ҳам купроқ жавобгарлик, масъулият билан айтамиз. Чунки озод инсон бўлиб яшамоқ — осон эмас. Бу — кишидан мунтазам ҳаракат, мунтазам интилиш, муттасил янгиланишни талаб этади. Озод инсон рутбасига одам боласи минг бир сўқмоқлардан юриб интилади. Аммо бу сўқмоқларнинг барчаси қайсидир нуқталарда маърифат билан туташади. Маърифатсиз мустақиллик бўлмайди. Айнан шунинг учун ҳам Президентимиз, ҳукуматимиз озодлигимизнинг илк кунлариданоқ маънавият, маърифат соҳасига алоҳида урғу берди. Жамиятдаги барча муаммолар инсоннинг зиёли қалбига келиб ечим топишига диққатни қаратди. Мактабларда янги ўқув программалари, дарсликлар яратишдан бошланган жараёнлар «Кадрларни тайёрлашнинг миллий дастури»гача етиб келди. Маърифат йўли — ёруғлик йўлидир. Беруний туман халқ таълимига қарашли 1-лицей директори Шарифа Эгамбердиева билан суҳбатимиз ҳам Истиқлол ва маърифат мавзусида бўлди. Бу лицей Ватанимизда истеъдодли ёшларни маълум соҳага йўналтириш мақсадида ташкил қилинган янгича ўқув масканларидан бири.

— Шарифахон, лицей ўз мақсади, фаолияти жиҳатдан биздаги мавжуд ўрта таълим мактабларидан анча фарқ қиладиган муассасадир. Сиз ҳам, ҳамкасб муаллимларингиз ҳам 80-йилларда олий ўқув юртларини битирган экансизлар. Янгича иш билан сиздаги тайёргарлик бир-бирига мос келяптими? Қийинчиликлардан қандай чиқяпсизлар?

— Аввал, рухсатингиз билан, бироз лицейимиз ҳақида маълумот берсам. Биз табиатимизга кура энди ташкил қилинажак академик лицейларга база ҳисобланамиз. Тарих, химия, биология каби фанларни чуқур урганамиз. Абдулла Холмуродов, Хотира Султонова, Марям Мулжонова каби туманимизнинг кучли муаллимларини танлов асосида ишга олганмиз. Шиоримиз: «5»га ўқисанг, мақсадингга етасан, «3»га тушсанг, уз мактабингга кетасан».

Ўқувчиларни ҳам тест синовлари билан қабул қиламиз. Энди саволингизга келсак, бир қолипдаги аста-секинлик билан одимлайдиган эски мактаб тартиботи бизни зериктирган эди. Қолиплардан чиқишни истайдиган ўқитувчилар ҳам, ўқувчилар ҳам бор эди. Мустақиллик ана шу эҳтиёжга имкон берди. Биз иштиёқ билан ишлаймиз, қийинчиликларимиз ҳам ёкимли. Ўқитувчиларимиз соатлаб кутубхоналарда ўтиришади, материаллар топишади, болалар ҳам изланади. Бизда маош оддий мактаблардан кўра 20 фоиз зиёдроқ.

— Илм игна билан қудуқ қазишдай гап. Аста-секинлик билан бўлади. Аммо икки-уч йилдаёқ изланиш натижалари кўриняптими?

— Албатта. Эски тузум даврида илмга иштиёқ сўна бошлаган эди. «Барибир ўз билганинг билан олий уқув даргоҳларига кириб бўлмайди. Ё зўр, ё зар» деган хулоса танда ташлаган эди болалар йўлига. Йилига 20, 19 нафар уқувчи лицейимизни битираётган бўлса, 80—90 фоизи ўз иқтидори билан университет, институтларга кирмоқда. Демак, улар эртаги ҳаётига пойдевор қўйишаяпти. Эртасини таъминлаяпти.

— Баъзи янгиликлар сувлоқдаги оролдай ўз-ўзича яшайди. Сизнинг лицейингизни тумандаги оддий одамлар, масалан, деҳқонлар, ишчилар ҳис этадиларми? Билишадими шу даргоҳ борлигини?

— Биз лицейда жуда кўп сиёсий, маърифий, кўнгилочар тадбирлар утказамиз. Ота-оналарни, яқин қушниларни таклиф этамиз. Биласиз, юртимиз тарихи жуда довругли, ён-атрофимизда унлаб қалъалар қолдиғи бор. Биз ўша жойларга саёҳат қиламиз. Ёши улуғ одамларни таклиф қилиб суҳбатлар утказамиз. Шунинг учун булса керак, борлигимизни туманда купчилик билади. Бизга фарзандларини беришга иштиёқмандлар тобора ортмоқда.

... Шарифа Эгамбердиева мактаб муаммоларига ҳам тухталди. Ўқув жараёнини техникалаштириш ишларини амалга ошириш мураккабликлари ҳақида гапирди. Энг муҳими, лицей директори уз уқувчиларининг деярли ҳаммасининг феъл-атвори, қизиқишларигача аниқ биларкан. Аниқлик — бу мустақилликнинг иш услубларидан биридир. Мен XXI аср дарвозасини маърифат калити билан очишга интилаётган ёшлар ва уларнинг куюнчак устозларига ирода, саломатлик тилайман.

Қутлибека РАҲИМБОЕВА

СУРОВНОМА

МУСТАҚИЛЛИГИМИЗ ~ БАХТИМИЗ ~ ТАХТИМИЗДИР

1. Ватанимиз мустақиллиги сизнинг шахсий ҳаётингиз, оилангиз, қон-қариндошларингиз тақдирида қандай аҳамият касб этди?

2. Ўтган етти йил давомида мамлакатимиз миқёсида, оилангиз доирасида юз берган қайси ўзгаришларни алоҳида қайд этишни истардингиз?

3. Ватан иқболи—истиқболи ҳақида ўйларкансиз хаёлингиздан нелар кечади?

1) Ота-боболаримизнинг асрий орзуси—мустақиллик. минг шукурки, сизу-бизга насиб қилди. Эндиги мақсадимиз эзгу, биз янги демократик одил жамият қуриш сари интилмоқдамиз. Жамиятнинг асосий бўғини эса — оила. Оила фаровонлигини ошириш давлатимиз сиёсати даражасидаги ижтимоий аҳамиятга эга масаладир. Миллий қадриятларимизнинг тикланиши, айниқса қувонарли ҳолдир.

Оила доирасида, фикр юритадиган булсак миллий ва диний маросимларни ҳадиксиз, қурқувсиз утказаяпмиз. Уқувчи укаларим учун янги чиққан тарих китобларини куриб хурсанд буламан. Тарихимизга холис муносабат мени қувонтиради.

2) Утган етти йил мамлакатимиз ҳаётида туб узгаришлар даври булди. 1997 йил қабул қилинган «Кадрлар тайёрлаш миллий дастури» жуда мукаммал, пухта ишланган. Уни ҳаётга татбиқ этилса ёш авлодни комил инсонлар қилиб тарбиялашдек эзгу мақсадимизга мувофиқ бўлар эди.

Кейинги йилларда Олий ўқув юртларига талабаларни тест синовлари асосида қабул қилинаётганлиги ҳам таҳсинга лойиқ. Авваллари билими бору пули йўқ неча-неча йигит-қизлар қолиб, пули бору билими йўқ бойваччалар ўқишга кириб кетарди. Шунинг учун камбағалроқ оиладан чиққан аълочи болалар 10—11-синфларга борганда кўнгли совиб, ўқишни ҳам ташлаб юборарди. Эндиликда тест воситасида ҳақиқий билими, иқтидорли, талабалик талабларига жавоб бера оладиган ёшлар саралаб олинаяпти. Бизнинг оиламизда ҳам шу йиллар ичида тўрт киши тест синовларидан муваффақиятли ўтиб Олий ўқув юртларига талабаликка қабул қилиндик. Бу йил укамиз ҳам Тошкентдаги Олий Бош Қўмондонлик ҳарбий билим юртига синов босқичларидан муваффақиятли ўтиб оиламиз ишончини оқламоқда. Бундай ҳарбий билим юртларининг очилиши ҳам истиқлолнинг бизга берган яна бир неъмати. Акс ҳолда ёшлигидан саркарда бўлиш орзуида юрган укамнинг ниятлари амалга ошмас эди.

3) Мустақиллик бизга бахтни эмас бахтга элтувчи кенг имкониятлар йўлини очиб берди. Бахтни эса биз узимиз уз қулимиз билан, ҳалол меҳнатимиз билан яратамиз. Ватан истиқболи ҳақида ўйларканман, кўнглимда ана шу истаклар элимга, халқимга хизмат қилиш, фарзандлик бурчим, шу азиз Ватанга фуқоролик бурчим мени нурли келажак сари ундайди.

Ҳикматилло ЛАТИПОВ
ТошДУ Иқтисод факультети толиби

1. Тарихан қисқа муддат — етти йил ичида шахсий ҳаётимда кўп ўзгаришлар содир бўлди. Энг асосийси мен узлигимни англадим, уз қадримга етмоқликни ургандим.

Мен — ўқитувчиман. Дарсларда узим билган, миллий, тарихимизга мос келадиган фикрларни ёшларга эркин баён эта олаяпман. Ҳар бир синф тарбиясига алоҳида, вазиятдан келиб чиқиб ёндошаман, юқоридан кўрсатма кутишга эҳтиёж йўқ. Собир Раҳимов туманидаги «Чимбой» маҳалласида оқсоқоллар қўмитаси раиси муовини, ёшлар қумитасининг бошлиғи сифатида фаолият кўрсатаяпман.

2. Ўтган етти йил ичида қизим Тошкент Педиатрия олийгоҳига уқишга кирди. Кириш имтиҳонлари тест-синов услубида ҳақиқий булганлигини қайд этиш лозим. Икки кичик фарзандларим қобилиятига кўра бир йилда икки синфдан ўқишаяпти. Истиқлолдан аввал бу имконият ҳам йўқ эди.

3. Ватанимиз ривожланган, қудратли мустақил юртга айланади. Уни билимдон, заковатли ёшлар бошқаради. Ана шуни ўйлашнинг ўзи кишини ҳаяжонлантириб юборади.

Ҳамдам ТЎЙЧИЕВ, уқитувчи.

Истиқлол шабадаси

МИНГ МИСОЛДАН БИР МИСОЛ

Шуролар даврида бир дона велосипед ишлаб чиқарадиган корхонаси булмаган она юртимда истиқлол туфайли жаҳондаги 27-давлат бўлиб енгил машиналар ишлаб чиқарилиши бир мўъжизанинг узи эмасми?

Аҳён-аҳёнда булсада яқин утмишимизни қўмсашга мойил гап-сузларни эшитганда хуноб бўлиб кетаман. Ана шунда шўролар давридаги мутелик тузуми билан мустақиллигимиздаги эркин ҳаёт орасида осмон билан ерча фарқ борлиги ҳақида баралла айтгим келади. Чунки у ҳукумат одамларни маълум бир исканжа остида тутиб туришга одатланган, одамлардаги ижодкорлик, тадбиркорлик хислат ва фазилатларини сўндириш пайида эди. Муттасил хавотир остида яшаш, меҳнат қилиш одамларнинг онгига, шуурига қўрқувни, журъатсизликни сингдириб юборган эди. Бунинг натижасида ялпи мутелик, қуллик хушомадгўйлик, ўз соясидан чўчиш сингари иллатлар илдиз отган эди.

Узим туғилиб ўсган С. Раҳимов туманидаги мўъжазгина «Ғуручариқ» маҳалласидан мен билган қанчалаб одамлар бир-бири билан ёқалашиб эмас, қулида гулдек ҳунари бўлгани учун қамалган эди. Шундайлардан Жўра ака Қосимов атиги ота-боболарининг касбикунчилик билан шуғуллангани учун, Обид ака Ёқубов эса махсидўз бўлгани учун, аёллардан — Хотира опа дўппидузлик қилгани учун, Хосият опа Носирова эса савдогарлик қилгани учун турли муддатларга қамалиб чиққан эди. Булар минг мисолдан бир мисол, холос.

Мана етти йилдирки мустақиллик шундай одамгарчиликка ёт иллатларни онгимиздан ситиб чиқараяпти, озод инсон эканлигимизни таъкидлаяпти. Истагим, тилагим: Илоё, юртимиз-элимиз бошидаги истиқлол байроғи мангу ҳилпираб тураверсин.

Саидмурод САИДАҲМАД

Тақдир

КЎНГИЛНИНГ ЙЎРИҒИ БЎЛАК...

— «Кунларнинг бирида...» танловини эълон қилибсизлар. Менинг ҳам ўз сўзим бор эди, — деди телефон қилаётган аёл овози. — Борсаммикан, сизларга?

— Келинг... Шундоққина Олой бозори ёнидамиз. Газета киоскаларидан сўрасангиз «Ҳув, ана бу ерда», — деб кўрсатиб қўйишади.

Ё бўлмаса фикрларингизни ёзиб бизга жўнатсангиз ҳам бўлаверади...

— Биласизми, тарихим узун... Ёзишга келганда эса нуноқроқманда. Яхшиси сизга гапириб бера қолай... Майлими?

— Майлику-я, лекин ёзиб юборсангиз танлов ғолиби бўлишингиз ҳам мумкин эди-да...

— Энди танлов-ку ўтади-кетади, лекин менинг дилимдаги дард ўтиб кетмайди-да...

— Майли, гапира қолинг бўлмаса. Аввало исмингизни айтинг, неча ёшдасиз? — Аёл исмини айтди, ёши эса 46 да экан... У ҳикоясини бошлади, мен эса телефон дастагини қулоғимга тутганимча эшитдим.

— Жуда ёш — 16 ёшда эрга тегдим. Камбағал оилада ўсиб етилганим учун ота-онам имконлари даражасида сарпо-суруқ тўплаб узатишди.

Куёвимнинг чимилдиқ ичидаги менга аталган биринчи сўзларини ҳали ҳам унута олмайман — «Ота-онаг менга атаб бир дуруст сарпо ҳам қилишмаган эканда»... Юзимга тарсаки тортиб юборгандек бўлди у шу сўзлари билан. 16 ёшимда эшитганим мана шу таъна-маломати мана эликка яқинлашиб ҳам қолибманки, бутун ҳаётим давомида қулоқларим остида ҳамиша янграб турди, мени таъқиб этди, калтак олиб қувлагандек бўлди, назаримда бахтсизлигим айни ўша «ёр-ёр» янграган кечада — чимилдиқ ичида бошланганди...

Келинликнинг эрта тонгиданоқ бу хонадонда — бу кенг ҳовлида янги қариндошлар, қўшниларнинг таъқибкор нигоҳларидан қайга қочишни билмасдим, ҳамма томондан ўша сўзларнинг — ўша таъна-маломатнинг акс-садосини эшитгандек бўлаверардим, қайга бормайин, қай томонга бурилмайин мен ҳақимдаги шивир-шивир, висир-висир, фитна-фужур шарпасини сезар, ҳис этардим... Бу ҳаётда энг аввало эринг сени тушунсин, қўлласин, аясин, авайласин, асрасин экан... Ўзга одамлар-ҳаммаси ана шунга қараб сенга муомала қилар экан. Мен туйғача бу йигит билан бир-икки кўришган, суҳбатлашгандай бўлган эдим. Лекин кўз очиб кўрганим эмасмиди, кўнглимни бус-бутунича шу йигитга унга бахш этган эдим. Ҳаёт бошқа экан-у, кўнгил йўриғи бошқа экан... Кунгил ҳамиша ҳам сенинг измингдан юравермас экан. Куёвимнинг, унинг яқинларининг муносабатини кўриб, сезиб турганимга қарамай кунглим кўзига у оппоқ, бегард, беғубор куринаверади. Ишонасизми, бу ҳолатдан мана орадан неча ўн йиллар ўтиб кетибди ҳамки, сира қутула олмайман. Ўша чимилдиқдаги совуқ, аёвсиз сўзлар барҳам топа қолмади, аксинча кўпайиб, болалаб кетди, тўпалону жанжалларни келтириб чиқарди, бизларни ажратиб ҳам юборди... Буям бир қийиндан-қийин савдо-синоат экан. Бир шаҳарда яшасанг қай бир куни барибир учрашиб қолаверар экансан. — Биласизми, ҳали-ҳамон уни кўриб қолсам ҳажондан қалт-қалт титраб кетавераман.

Икки ойлик ҳомилам билан ўша катта ҳовлидан чиқиб кетдим. Қизалоқли бўлдим. Эшитдимки, у уйланибди. Мен ҳам эрга тегдим. Яна фарзанд кўрдим. Лекин асли ўзи эркак дегани пешонамга сиғмас эканми — бу эр билан ҳам кўп яшамадик. Шофёр эди. Аварияга учраб ҳалок бўлди. Шундан сўнг қайта турмуш қурмадим... Ишладим, болаларимни боқиб катта қилдим. Қаранг шулар билан овора бўлиб умрим ўтиб кетганини ҳам билмай қолибман...

— Айтгандай, кунларнинг бирида нима бўлган эди?

— Ҳа, ахир мен шу ҳақда сизга гапириб бермоқчи эдим-ку... Кунларнинг бирида қизларим билан (бўйлари бўйимга тенг келиб ўсиб қолишганди) истироҳат боғида сайр қилиб юрсак у киши қаршимиздан чиқиб қолди... Саломлашиб ҳол аҳвол сўрашдик. Қаҳвахонага кириб ўтирдик. Бизга музқаймоқ олиб берди. Кўзларимга узоқ-узоқ тикилиб, индамай утирди. Кунглида бир гапи бор эди-ю, гапиролмасди. Сўнг қизларни айланма чархпалакка етаклаб олиб бориб ўтқаздию, холи қолганимиздан кейин дардини ёрди. Иккинчи хотинидан ҳам фарзанд кўрмагани учун ажрашибди.

— Сенинг ҳам ҳаётинг ярим экан. Кел энди ҳамма гапни унутиб, қайтадан бирга яшайлик, — деди у.

Мен буни шунчалар узоқ йиллар орзиқиб кутган ва ҳам кутмаган эдим... (Аёлнинг овози бўғилиб чиқди. У афтидан тиқилиб келаётган йиғисини куч билан тухтатиб қолмоқчи эди. Лекин барибир йиғлаб юборди. Мен халақит бермаслик учун индамадим. Майли упкасини бушатиб олсин, дея кутдим). — Бошим айланиб кетгандай бўлди, — давом этди у. — Қувонишни ҳам, қайғуришни ҳам билмасдим. Кулишга ҳам, йиғлашга ҳам ҳоли-қудратим етмасди. (У энди яна баралла йиғлаб юборди. Ўзини назорат қилолмай қолди). Мен муаллақ бир ҳолатда эдим — на ерда турардим, на осмонда... Икки ўт орасида жизғанак қоврилардим. «Энди нима бўлса бўлди, ҳаётинг ўтиб кетди. Турмушни қайтадан бошлашга бало борми?» — дерди ичимда бир овоз... «Бахтинг-тахтинг қаршингда турибди. У ахир асли ўзингники-ку, йўқ дема, булмаса бир умр пушаймон чекасан» дерди яна бир овоз... Мен кўнглимнинг ҳаяжонларига, дод-фарёдларига қулоқ тутмадим, кўглимга қарши бордим ва биринчи овознинг буйруғини бажардим. «Йўқ, энди бу иш бизга уят», — дедим. Ва, биласизми, мен ушанда унинг таклифини рад этганим учун қолган умримни қийноғу-пушаймонда ўтказиб келаяпман.

У эса яна учинчи марта уйланди. Бой-бадавлат яшайди, деб эшитаман. Лекин фарзанди йўқ...

Ундан бўлган қизимга (у турмушга чиққан, фарзандлари ҳам бор) насиҳат қилиб қоламан: «Отангнинг олдига бир-бир бориб тургин, хабар олгин, меҳр кўрсат», дейман. Лекин қизимда отасига нисбатан сира ҳам меҳр уйғотолмадим. «Қўйинг, шу одамни эсламанг ҳам, куйиниб ҳам юрманг, сизга шунчалар азоб берган-ку», дейди. Баъзида қизимнинг совуққонлигига ҳавасим келади. Мен эса минг ҳаракат қилмайин совуққон-лоқайд бўла олмайман. Уни эслаш, ўйлашдан қачон қутулиб қушдек енгил булиб қоларкинман, деб орзу қиламан. Йўқ, бу сира қўлимдан келмайди. Юрак иши мушкул бир савдо экан. Ёшинг бир жойга бориб қолганингда ҳам бир дўсти ҳабибни истасанг, қўмсасанг, бунинг давоси-ю иложи бўлмаса... Биласизми, бу ўй-бу чорасиз ҳолатдан қайларгадир бош олиб қочиб кетгим ҳам келиб қолади. Шундай дамларда неваларимни қаторлаштириб етаклаб оламану, унинг яқинидан ўтаман. У эса албатта, бизни кўриб қолиб, югуриб олдимизга келади. Болаларга ширинликлар олиб беради ва ё бизни ошхонага таклиф қилади. Утириб бирга овқатланамиз. Чой ичамиз, суҳбатлашамиз.

— Учрашган пайтларингизда нималар дейди?

— «Бекордан-бекорга ажрашиб кетаверганмиз-а... Бирга яшаб, бирга-бирга қариганимизда бугунгидай манови чопқиллаб юрган неваралар қуршовида қанчалар бахтиёр бўлардик-а», дейди у бир куни. Мен-ку умримни эрсиз ўтказдим. У эса мендан кўра ҳам бахтсизроқ — чунки фарзанди бўла туриб фарзанд қувончини кўрмади, ҳис этмади, ахир...

Биласизми, мен унинг дард-ҳасратини, армону пушаймонларини, тавбаю тазаррусини ҳис этаяпман... Менинг юрагимни эса ўша армон ғижимлаб қийнагандан қийнайди. Нега ўшанда унинг таклифини рад этдим. Қизларим рўзғори бола-чақаси билан овора, мен эса ёлғизман. Унинг армону хаёли эса менга тинчлик бермайди. Тушларимга кирмаган куни йўқ. Боя айтганимдай, баъзида куришмасам бўлмайдиган ҳолатга тушиб қолганимдан сўнг неваралар қуршовида яқинидан ўтаман. У бизни албатта куради, югуриб келади. Ҳаётим ана шундай куришувлардан иборат бўлиб қолган...

— Бир-бирларингдан кугилларинг узилиб кетмаган эканда... Менга қаранг, никоҳ ўқитиб яшайверсаларинг, бўлмайдими?

— Ахир, қонуний хотини бор-ку... Ундан сўнг қизларим, куёвларим, қудаларим олдида нима деган одам бўламан. Эл авлод, маҳалла-куй олдида қандай қилиб бош кўтариб юраман! Ўйлаб қарасам, шунча ёшга кириб одамлардек ҳали бир тузук яшамабман ҳам. На хаёлимда на ўнгимда бошқа йулларга кириб кетдим. Энди қариганда бундоқ қилиқ чиқарсам шунча йиллик тоат-ибодатим бир пул бўлмайдими?

Аёлнинг дарду ҳасрати сўнгсиз, чегарасиз эди. Нуқта қўйиб бўлмасди бу ҳикояга. Мен унга:

— Менга қаранг, редакцияга бир келинг, яна бир мириқиб суҳбатлашамиз, — дедим.. У эртасига келишга ваъда берди. Келмади. Билмадим, қандай ўй-хаёллар унинг келар йўлини тусдийкин? Қайтиб қунғироқ ҳам қилмади. Исмини айтганди, лекин кундалик ташвишлар сабабми ёдимдан ҳам кутарилиб кетибди. Номаълум аёл... Эҳ, қанчадан-қанча аёлларнинг бизга номаълум қанчадан-қанча дардлари, қайғулари бор.. Ўзбек аёлининг бу ҳаётдаги муқаддаслиги, азизу мукаррамлиги, шаънининг осмон қадар юксаклиги унинг ана шу сизу биздан ниҳон покиза ҳис-туйғулари — меҳр-муҳаббати — садоқати — ишончи — эътиқодида эмасми?

Дилбар САИДОВА

ТАВБА ҚИЛАЙЛИК

Фикр

Болалигимизда бувим, бувимнинг ўртоқлари билан Шоҳимардонга тез-тез бориб турардик. Биз болалар борар кунни интиқ кутар, янги дўппи, (ё, рўмол) кўйлак-лозим тиктириб қўйиб, кун санардик. Маълумки, Шоҳимардон Фарғона водийсининг энг сўлим жойларидан бири. Зилол, оқ, кўк сувлари, осмон ўпар тоғлари эзгу ниятли, хуш муомала эли шеъру достонларда муносиб таърифланган.

Ҳозирда Шоҳимардон зиёратгоҳ эмас, дам олиш зонасига айланган. Дам олиш масканига айланганини ёмон эмас. Чунки дунёдаги бор гўзалликлар инсон учун, инсон манфаати учун бунёд топган. Лекин гўзаллик масканида турли хил ахлоқ-одоб қоидаларига зид хатти-ҳаракатларга йўл очилиши, ичкиликбозликлар менинг назаримда ножоиз холатдир Она сутидай пок Қуббон кўли ўрисларнинг пляжидан фарқи қолмаган. Азизу анбиёлар руҳи кезиб юрган бу даргоҳда шу жоизмиди? Бугун ғазабга тўлиб, тошган Кўли Қуббон АЛЛОҲ қаҳрининг бир ифодаси эмасмикан? Бир неча унлаб бегуноҳ оилаларнинг ёстиғини қуритган бу тошқин бизга бир огоҳлантириш эмасмикан?

Азиз, ҳамюртларим! Огоҳ бўлайлик, биз бу дунёга омонатмиз, табиат бизга ижарага берилгандай бир гап. Узингиз ўйлаб кўринг, ўз юртингиздан сал мусофирлашсангиз, биров сизга бир кечага жой берса ёки бир пиёла чой тутса минг бор қуллуқ қиласиз. Унинг бу яхшилигини сира унутмайсиз. Сизу бизга ато этилган шундай қутлуғ неъматни кўз қорачиғидай асрайлик, буларнинг шукрига келганда оқсамайлик.

Раъно УМАТОВА

Мулоҳаза

БИР-БИРИМИЗНИ СЕВАМИЗУ, АММО...

Таҳририятга қуйидаги мазмунда хат келди: «Ҳурматли редакция! Мен турмуш ўртоғим билан 5 йил гаплашиб юриб турмуш қурган эдим. Ана шу йиллар бизга бир-биримизни билиб олиш учун ҳақиқий синов йиллари бўлди. Шу йиллар ичида биз деярли бир кишига айландик, ҳисоб. Турмуш қурганимиздан кейин орадан 4 йил ўтгач эса... Тўғри биз ҳамон бир-биримизни севар, тушунар эдик... Лекин атрофимиздаги, атрофимиздаги одамлар...

Туйимиз бўлиб ўтганидан кейин ҳеч қанча вақт утмасдан эшитганларимга қараганда қайнонам мени «ўқиган қиз, ўзинг топдинг, бизга тўғри келмайди», деган гаплар билан норози бўлиб келин қилишган экан. Хуллас, тишимни тишимга қўйиб, эрталабдан то қош қорайгунча тиним билмай хизматларини қилсамда, уларнинг кунглига йўл топа олмадим. Ҳатто турмуш ўртоғим билан уларнинг олдида гаплашиш у ёқда турсин, худди бир-биримизга бегонадек эдик. Мен бошида бунга куниколмадим. Кейин у кишидан сабабини сўрагаНимда «онам хоҳламайди буни», деб жавоб бердилар. Мен у ерда узимни худди бегонадек ҳис қилардим. Турмуш уртоғимдан хафа бўлишга ҳаққим йўқ, тўғрироғи уни тушунишга ҳаракат қилардим. У билан гаплашиб қолсам ёки бирор жойга бормоқчи бўлсам қайнонамнинг қовоғи уйилиб кетарди. Биргина мисол: уқишни тугатар йилим (сиртдан уқирдим) ёзги имтиҳонларни топшириб келиш учун Тошкентга кетмоқчи эканлигимни эшитган қайнсинглим «акам ҳам борадими, сиз билан» деб сўраб қолди.

— Акангиз бормаса 2 ойлик чақалоқ билан нима қиламан, қолаверса, пулим йўқ, у ёқда мени ким боқади, деб жавоб бердим. Уч кундан кейин йўлга отландик. Ўша уч кун мобайнида қайнонам ҳам, оиланинг бошқа аъзолари ҳам бизга гапирмай қўйишди. Мен кўзимда ёш билан, турмуш уртоғим хомушланиб йўлга тушдик. Турмуш ўртоғим уйидагиларнинг менга муносабатини кўриб раҳми келар, лекин уларга-да ҳеч нарса деёлмасди. Баъзан йиғлаган кунларим «Мен нима қилай, уйимдагиларга хотин туфайли бирон нарса деёлмайман, бошқа яшайлик десам кенжа фарзандман уларни ташлаб кетишга ҳаққим йўқ», дерди. Иккинчи фарзандимни туғиб уйга қайтгач 3 кундан сўнг қайнонамнинг катта қизлари бешик тўйи қиладиган булиб қолди. Ҳали қувватга кирмаганимга қарамай хамир қилиб нон ёпдим. Нонлар тўла саватни кутаришимни биламан, бошим айланиб қоқилиб кетдим — ошхонага етар-етмас ҳушимдан кетибман.

Касалхонадан чиқаётганимда кўп қон йўқотганлигимни, оғир иш қилиш мумкинмаслигини духтирлар қайта-қайта тайинлашди. Касалхонага қай аҳволда тушганимни эшитган акам ота-онамнинг ҳай-ҳайлашига қарамай, мени куч-кsurvived bilan уйга олиб келди. Аввалига «нотуғри қилдим», деб ўйладим. Кейин эса ҳали ҳануз камқувватлигимни, касалдан бошим чиқмаётганлигини ўйлаб туғри қилган эканман, «ҳозир агар эримникида юрганимда менга кимнинг раҳми келарди», деган хулосага келдим. Туққан аёл мадорга киргунча оғир иш қилмаслиги кераклигини наҳотки қайнонам билмаса, ахир ўзининг қайси қизи туғса, ойлаб туриб кетиши ҳеч кимга сир эмас-ку.

Хуллас бошим қотиб қолди. Қандай йўл тутишимизни, нима қилишимизни билмай аросатдамиз».

Т. Миролимов; Тошкент шаҳри: Хотиним билан севишиб турмуш қурганмиз. Тўйгача ҳеч қачон бир-биримизни хафа қилмаган эдик. Тўйдан кейин хотиним уйига тез-тез кетиб қоладиган одат чиқарди. Уни урмасдим, сўкмасдим. Бир куни сабабини билиш учун ота-онасининг олдига бордим. Қайнона-қанотамдан бор гапни тушунтириб беришларини сўраганимда, минг пушаймонлар бўлдим. «Қизим сизга турмушга чиқиб ҳеч бир ўйнаб кулолмади, на ейиш ичишининг тайини бор, на эгнидаги кийим бошини. Боқолмасангиз нима қиласиз хотин олиб, қизим бечора дунёга бир келади, гулдай ёшлиги сўлиб бўлди», бундан бошқа яна қанча гапларни тўкиб солди. Ахир бахт яхши еб-ичиш, ёки яхши кийим-кечакдами? Тўғри мен ҳозир хотинимнинг талабларига жавоб бера оладиган даражада пул тополмайман, чунки бу ёқда буйдоқ укаларим, рўзғор катта. Хотиним онасиникига бормаган пайтлари жуда аҳил яшаймиз. У уйига бориб келса ёки опа-синглиси келиб кетса 2—3 кун уйда ғурбат. Уларнинг гапига қулоқ солмасликнинг иложи йўқ, чунки ҳаммамиз хом сут эмган бандамиз, қолаверса, «гап ҳар қандай одамни бузади», дейишади-ку.

Ёш турмуш қурган оилаларнинг бузилиб кетиши кўп ҳолларда атрофдагиларга боғлиқлигини ҳисобга олмасдан айбни эр ёки хотинга тўнкаймиз. Аксарият ҳолларда «Эй севги-севги дейсизлар, қани ўша севги-муҳаббат, фалончилар Лайли Мажнундек ҳамманинг ҳавасини келтириб севишиб юриб-юриб турмуш қуришди. Турмуш қурганларидан кейин севгилари мустаҳкамланиши урнига бир-биридан кўнгли совиб ажраб кетишди. Тўйлари бўлмасидан олдин бир-бирини тушунган кўнгиллар, бир ёстиққа бош қўйгач наҳотки бир-бирини тушунмай қўйишса. Эй, севги аслида йўқ нарса», деган гапларни эшитиб қоламиз. Аслида-чи?

— Уйга тезроқ кетсам эди, — дейди ёшгина келин, бир боланинг онаси.

— Нега эрингиз бу ерда, сиз қишлоқда — қандай кўнглингиз булади алоҳида яшашга дейман.

— Ҳозир ҳам алоҳида яшаётгандан фарқимиз йўқ. Ўзи ётоқхонада бир хонада турсак. Унинг устига бир ой қайнакам малака оширишга келиб турса, бир ой қайнукам сиртдан уқишига келиб турса, мана ҳозир қайнсинглим уқишга ҳужжат топшириш учун келди. Бир хонада тиқилиб, нима зарил.

— Уларга бошқа жой беришмайдими? Ахир ёш оила бўлсанглар, унинг устига болангиз ҳали чақалоқ.

— Ана бир ойга ҳеч қанча пул тўламасдан қолганлар яшаб ётибди. Лекин булар бошқа жойда туришмайди. Бу ердаям алоҳида хонага тўлаши керак бўлган пулни тўлашади.

— Эр-хотин муносабати дегандай...

— Эрим билан ҳеч тушагимиз бирга солинмайди. Ака-ука тепада мен мана бу пастроққа жой солиб ётаверамиз. Аввалига уларнинг олдида ётиш жуда ноқулай булди. Ҳозир куникиб кетганман. Тушагимиз алоҳида булгандан бери у билан бегонадекман. Бу ерда қийналиб, тор хонада яшагандан кура кишлоқда юрганим яхши. Шундай дейману... Овсиним яқинда эри билан ажрашиб кетди. Қайноғам шаҳарда ишлардию, овсиним биз билан қайнонамникида турарди. Қайнонам гарчи қўлида биз — келинлари булсакда, ўша овсинимни эрининг олдида яшашига қўймасди, жунатмасди. Охир нима бўлди? Қайноғам бошқасини топиб уйланиб кетди. Қанчадан бери қишлоқда қайнонанинг хизматини қилиб юрган овсиним эри билан ажрашди. Овсиним шурлик охирги марта қайнонамга куз ёшини оқизиб «мени шаҳарга, эримнинг олдига жунатмадингиз мен бу ерда, у уёқда тушагимиз совиб, алоҳида-алоҳида яшаганимиз сабаб ўғлингиз бошқасини топди. Бунга сиз айбдорсиз», деган гапига, қайнонам пинагини бузмай «Сиз яхши булганингизда уғлим бошқаси билан кетмасди айб ўзингизда», деб овсинимни айбдор қилди. Мана ҳозир мен ҳам эримдан кўнглим қолиб кетди. Эр-хотинга ўхшамаймиз. Булар ўзи ҳеч нарсани тушунмайди ёки атайлаб қилишади.

Шунда хаёлимга «Меҳр кўзда» деган гап келади. Ҳақиқатан ҳам шундай. Ахир ҳадисларимизда «Эр-хотин аразлашиб қолган тақдирда ҳам 3 кундан ортиқ жой алоҳида солинса бошқатдан никоҳ ўқитиш лозим» деган гаплар бекорга айтилмагандир.

ЯНА БИР МАКТУБ:

«...Қайси она ўз фарзандига ёмонлик қилишни истайди. Мен ҳам ана шундай истак билан яшаб келаётган оналардан бири эдим. Ёлғизгина ўғлимни еру-кўкка ишонмай устирдим. Фарзандимга дунёдаги ҳамма яхшиликларни қилаверсам, дер эдим. Ана шу ниятда узи ёқтирган, менга ҳам маъқул бўлган қизга уйлантирдим. Келинимнинг елиб-югуришлари, ўғлимга меҳрибонлик қилишлари менга купам ёқавермасди. Хаёлимда у ўғлимнинг бошини айлантириб, мендан бездириб, уйимдан олиб кетаётгандай бўлаверди. Аста-секин келин кузимга ёмон кўриниб, менга қилган меҳрибонликлари ғашимга тегадиган бўлиб қолди. Энди қандай бўлмасин келинимга панд бериш, уни уғлимга ёмон кўрсатиш ҳақидаги фикрлар хаёлимни банд қилиб олди. Уринишларим зое кетмади. Аста-секин ўғлим ҳам ўйчан, зардали бўлиб қолди. Келин ҳам бирда ўғлимга, бирда менга жаҳл қиладиган одат чиқарди. Оқибатда куза синадиган кун ҳам келди. Келиним боласини етаклаб, онасиникига кетиб қолди. Шундан сунг кўнглим жойига тушгандай бўлди. Лекин ўғлим довдираб ўзини қўярга жой топа олмай қолди. Бунинг олдини олиш мақсадида соддагина қизга уйлаб қўйдим. Аммо ўғлим энди тез-тез арoқ ичиб келадиган, ўртоқларига ҳам қўшилмай уззу-кун шифтга тикилганча хаёл суриб ётадиган одат чиқарди. Қисқаси ўғлим бошқа оламга айланди-қолди. Ёлғизимни қандай аҳволга солиб қўйганимни энди билаяпман. Биргина ўз хоҳишим учун бирданига беш кишининг кўзларини ёшга тўлдириб қўйганимни энди англаб етдим. Авалги келиним турмушга чиқди, энди уни қайтариб булмайди. Бунисиям кетиб қолди. Айтинг, яхшилар! Нима қилсам ўғлим, ёлғиз суянганим, азиз фарзандим авалги ҳолига қайтади. Ҳувиллаган уйимда невараларнинг кулгиларини эшитиш учун нималар қилишим керак, айтинг, айтинг азизлар?».

Мана мактублардан кўрганларимиз, эшитганларимиз орқали ёш оилаларнинг бузилиб кетишига купинча атрофдаги «меҳрибонлар» сабабчи эканлигини билиб олдик. Шундай эмасми?

Барно СУЛТОНОВА

Бор бўлсин, одамгарчилик

КЎЗЛАРИНГДАН АЙЛАНАЙ, БОЛАМ...

Бир куни таҳририятимизда «Ҳуқуқ» газетасида босилган бир бағритош ота ҳақидаги мақолани изтироб ва ачиниш билан ўқиб, муҳокама қилиб ўтирардик. Қалбимизда оғриқ пайдо бўлганди... Ўз фарзандларига нисбатан шунчалик бағритошлик қилаётган отани кўз олдимизга келтира олмасдик...

Шу пайт хонамиз эшиги очилиб, ухлаб ётган жажжигина болакайни кўтариб олган бир киши «Мумкинми?», — дея кириб келди. Тушкун кайфиятимиз тарқаб, қандайдир жонланиш пайдо бўлди. Бир пасдан сўнг бола уйғониб сув сўради. Барча ёзув-чизувдан толиққан эмасми, баҳона топилди. Гўдак уйғониб, бирданига ходимларимиздан бирига талпинди. Ўша болача билан андармон бўлиб, унинг отасидан ҳол-аҳвол сўрамабмиз ҳам. Амакига бир пиёла чой тутқазиб суҳбатлаша бошладик.

— ...Ҳамма гап шундаки, қўлингиздаги шу болани — Сарваржонимни ҳаддан ортиқ суяман-да.

— Бу табиий ахир. Бола ўғлингиз бўлса...

— Э, гап унда эмас, бунинг тарихи узоқ, — деди уф тортиб. — Бундан бир ярим йил аввал шу бола сабаб хотинимни қаттиқ ранжитгандим. Энди эса, шу боис ўзимни асло кечира олмаяпман.

— Сизни шунчалик изтиробга солган нима экан?

Жуманазар ака воқеани қисқача айтиб бергач бизда бу оила билан танишишга иштиёқ уйғонди. Эртасига уларнинг уйига бориб, Рислиғой опа билан танишдик. Узоқ суҳбатлашдик...

— Бир оқшом «Истиқлол» бекатида уйга қайтиш учун автобус кутиб тургандим. Ёшгина бир қиз ёнимга келди. Қўлида йўргакланган чақалоқ.

— Боламни ушлаб туринг, ҳозир келаман, — дедию кўздан ғойиб бўлди. Мен эса ҳеч нарсадан шубҳаланмасдан чақалоқни кўтариб тураверибман. Бир пайт, қоронғулик қуюқлаша бошлади. Уйга кетишим керак бўлган автобуслардан бир нечтаси келиб, кетдиямки аммо боланинг онасидан дарак йўқ. Охири атрофни қидира бошладим. Ҳеч ким ҳеч нарса билмайди. Ҳамма ҳайрон бўлади. Охири чарчаб, совқотиб «Нима бўлса бўлар», дея уйга жўнадим. Эрим болани кўриб аввалига ҳайрон бўлди. Кейин жаҳли чиқди. «Нима қилиб қўйдинг ахир? Эртага суд, милиция савол-жавоб қилиб бошингни қотиради. Жавобгарликка тортиб юбориши ҳам мумкин. Бу воқеага мен ишонарман, лекин бошқаларни қандай ишонтирасан?» — деди эрим жаҳл билан. Шунда орамизда гап ўтди. Ўзим ҳам нима қилишимни билмасдим. Бола йиғлагач, унинг йўргагини алмаштирмоқчи бўлдим. Қарасам йўргакда туғилганлиги ҳақидаги маълумотномаси борлигини кўриб қолдим. Ҳамма гапга тушундим. Эрталаб яна ўша жойга бориб, аёлни излайдим. Лекин ҳаммаси бефойда эди. Ҳориб-толиб уйга келсам, катта қизим Гулнора чақалоқни кўтариб юрибди. Кичик укалари атрофида парвона бўлиб юришибди. Бу манзарани кўриб юрагим бир қалқиди... Кейин гўдакка нисбатан қалбимда бир меҳр пайдо бўлганини ҳис этдим. Болани бағримга босарканман бу ниятимга қатъий қарор қилдим. «Расмийлаштириш учун милицияга бораман», дедим.

Милицияга борганимда улар болани расмийлаштиргунга қадар Гўдаклар уйига беришни тавсия этишди. Бунга аранг рози бўлдим. Лекин икки кун ўтгач, бола касал бўлди. Юқумли касалликлар шифохонасида бир ойча даволатдик. Ўзим ишлаётган иккинчи автобус парки раҳбарларига бўлган воқеани айтиб берган эдим, улар моддий ёрдам бериш билан бир қаторда болани парваришлаш учун таътил ҳам беришди. Кичик ўғлимиз Сардор «унга Сарвар деб исм қўясизлар», дея туриб олди. Хуллас, уйимиз янада шодликка тўлди. Аммо, Сарварни ўзимизга расмийлаштириш учун бўлган овораю сарсонгарчиликларни айтаверсам... Ҳали суд, ҳали ҳокимият, ҳали комиссияга қатнаш. Сарваримизнинг дарагини эшитганлар биров шунчаки қизиқиб, яна биров ҳавас қилиб, бировлари эса пул, уй ваъда қилишиб, болани сотишимизни сўрашарди. Тўғри, ошиб-тошиб кетаётган жойимиз йўқ. Оддийгина яшаймиз. Лекин барибир болани ҳеч қандай дунёга беришни хаёлимизга ҳам келтирганимиз йўқ. Унга шу қадар ўрганиб қолганмизки, ҳатто ўз фарзандларимизни ҳам унутиб қўйгандек бўламиз.

Умр йўлдошим ишдан келиши билан Сарваржонни қўлига олади. Касал бўлиб қолса, тунлари ухламай бошида ўтириб чиқади. У саккизинчи автопаркда паттачи бўлиб ишлайди. Шукур, маҳалладан, иш жойларимиздан ёрдам бериб туришади. Лекин гап совға-саломда ҳам эмас. Сарваримиз аҳил оилада ўсаяпти. Инсонга энг муҳими яхши, бахтли оилада. Баъзан кўпчилик бадавлат хонадонларга насиб этмаган меҳру-оқибат, эзгулик бизга насиб этганлигидан хурсандман. Шодлигимнинг яна бир сабаби, юртимизнинг тинчлигидир. Бизнинг уч фарзандимиз қатори бағримизга олган Сарваримиз мустақил ва обод элимизда вояга етади. Ҳатто хорижга бориб билим олишлари учун барча шароитлар муҳайё. Биз ўзимиз оддийгина яшасак ҳам, келажакда фарзандларимизнинг ўқимишли бўлишлари учун ҳеч нарсани аямаймиз. Айниқса, Сарварим... У жуда бошқачада, шу боламдан умидимиз катта...

Рислиғой опа сўзлаётган чоғда ўзининг исмини эшитган Сарвар ойисининг ёнига югуриб келди. Бўйнига осилиб кўзларини юмиб турди. Рислиғой опа унинг кўзларидан ўпар экан. Бу қилиғи унинг кўзларимдан ўпинг дегани, «Кўзларингдан айланай дўмбоқ болам», деди.

Римлик рассомлар тасвирлаган манзарага ўхшаш табиий, гўзал бу кўринишдан кўзларим ёшланди. Зеро, меҳр, эзгулик, оқибат деган туйғуларни ифодалаш мумкинмикан?

Назаримда инсонларнинг бу дунёдаги энг эзгу ишларидан бири — савоб дегани шу эмасми?

Жуманазар ака ва Рислиғой уйидан қайта туриб шулар ҳақида ўйладим.

Басира САЙЙИД АЛИ

ИБН СИНО САБОҚЛАРИ

Қалам-пирмунчоқ

● — Қалампирмунчоқ оғиз ҳидини ёқимли қилади.

● — Кўзга тушган пардаларга фойдалидир.

● — Меъда ва жигарни кучайтиради, қусиш ва кўнгил айнишига ҳам даводир.

ТУРП

● — Турпни мастак уни билан аралаштириб ишлатилса «тулки касаллиги»да мўйни чиқаради.

— Уруғи эса аъзоларда пайдо бўлган қизғиш қонталаш, бошқа ёт рангларга, зарбанинг изларига ва сепкилга фойда қилади.

● — Етмак билан қўшиб суртилса оқ доғни кетказади.

● — Агар уни асал билан қўшиб суртилса ёмон ва сутли яраларни кўпоради, уруғи сирка билан қўшиб ишлатилса, гангреноз ярани бутунлай кўпориб ташлайди.

● — Уруғи бўғинлардаги лўккиллашни қайтаради. Бўғин оғриқларига яхши таъсир қилади.

● — Сиқиб олинган суви ва ёғи қулоқдаги ел бодга жуда фойдалидир.

● — Писта ўзидаги аччиқлик ва хушбўйлик билан жигардаги тиқилмаларни очади. Ёғи қуюқ хуллиқдан пайдо бўладиган жигар оғришига даво бўлади.

ПИСТА

● — Писта кўнгил айнишини қайтаради.

С. САЙИДАҲМАД.

«ЎРТАНИБ ЯШАЙМАН»

«Оила ва жамият» — 23 сон

Акс садо

Хоразмлик синглимиз Бахтигул Ҳусанованинг мактубини ўқиб қолдим.

Мақола муаллифи Бахтигул Ҳусанова шошилганиданми ёки истиҳола қилганиданми, асосий жанжалга сабаб бўлган воқеаларни кўрсатмаганлиги кўриниб турибди. Аланга бирданига авж олмайди, буни ҳамма билади.

Бахтигулнинг ёзишича, ёмон оилага тушмаган экан, эри Йўлдош ҳам ёмон йигит бўлмаган экан. Ундай бўлса ким ёмон экан, деган савол ўйлантириб қўйди. Балки «рашк» ёмондир. Аввалига яхшиликча гапириб кўрдим, дебдилар. Эркак одам аёл кишининг булар-бўлмас терғаганини ёмон кўради. Бахтигулни хатоси ана шу ерда.

Хуллас, ширин ҳаёт сену менга бориб етиб, ғишт қолипдан кўчган Бахтигулнинг «Суд котибаси Муборак Ражабова кул қўйдирган қоғози туфайли ягона ўғлимдан жудо бўлдим», — деган давоси, менимча ўринсиз деб ўйлайман. Чунки котиба суд қарорини расмийлаштиради, холос.

Агар туман суди Бахтигулни саломатлиги болага қараш учун етарли даражада эмаслиги туфайли бола тарбиясини отаси Йўлдошга ўтказиб берган бўлса буни нимаси ёмон? Чунки у ота. Боласига қарашга мажбур. Бахтигул ташвишланмаса ҳам бўлади. Фарзанди эсон-омон катта бўлса онасини ҳам топади.

Шунисини ҳам унутмаслигимиз керакки, қонунчиликда судлар эр билан хотинни боласига қарашга тенг мажбур қилади. Лекин, эр билан хотинни бирга яшайсан деб мажбур қилолмайди. Инсоф ўзларига бермаса қийин масала. Бахтигулга маслаҳатим шундай: Эрингиз Йўлдош мард бўлиб уйланган экан, номард бўлиб ташлаб кетибди. Бу уни иши.

Сиз бахтли бўламан десангиз, аввалламбор соғлигингизни жойига келтиринг. Ҳадеб куйинаверманг, фойдаси йўқ. Энди эрингиз Йўлдошни унутинг. Сизга ҳам тенгингиз топилиб қолар. Ахир «тешик мунчоқ ерда қолмас», деган мақолимиз ҳам бор-ку. Сиз зиёли аёл экансиз, аёл деган тил маданиятини мукаммал эгаллаган бўлиши керак.

Оила умрбоқий бўлишига асосий сабаб тилдир. Аёлларнинг гўзаллиги ҳам хунуклиги ҳам тил билан. Оилада тил маданияти ҳукмронлик қилар экан, шу ерда тинчлик-осойишталик бўлади.

Каримжон ТОЖИЕВ,
Боёвут тумани

Таҳририятимиз почтасидан келмади деганда кунига 2- 3та хат оламиз. Улар турли ёшдаги кишилардан, бир-бирини такрорламовчи дард, изтироблар. «Дилда дардинг бўлмаса, дарди саримни кавлама», деган эди алломалардан бири. Ана шу маънода дил дардлари, изтироблари билан тўла мактубларни очиб ўқишга тўла ҳақлимиз.

гунг эди. Ўша куни уйга жуда кеч қайтдим, кўча-куйда телбадай тентираб юрдим. Ёмғир билан роса йиғлашдик. Уйларим тўзиди, юрагим бир ёмон эзилди...

У ҳам мени кўрса, уша кунги воқеа эсига тушиб ўксинса керак. Тўғри, уни ҳар куни кўргим келади. Менга жуда қейин бўлди. Лекин... Энди тақдир бизни ҳеч қачон учраштирмаса ҳам майли.

ГУЛРУҲ. А. Тошкент

Қайснинг жунунини тушунса ва ажабланмаса ҳам бўлади...

БОБУР. Ш. Наманган

МЕН, У ВА ОЛЛОҲ

Студентлик — олтин даврим, дейишади. Мен учун олтинлиги қолмади. Дардим ичимда, мен, у ва биргина ОЛЛОҲ билади.

Уни бир куришда севиб нимга қуйишмайди. Менга қолса майли уйлантириб қуйишсин, маҳалла-куйга ош бериб, орзу ҳавас куришсин. Аммо...

Никоҳсиз тўй, деганларидек... Бебошлик қилиб қўйдим. У мени севади. Мен уни севмайман. Лекин, қилган хатоимиз бир, захмини бирга тортамиз. Унга раҳмим келади. Уйланай десам, ота-онамнинг оқ қилиб юборишларидан қурқаман.

ишонган эдим. Орадан бир ой ўтар-ўтмас, у қорасини ҳам кўрсатмай кетди. Мен эса шу 6 ой ичида севиб улгурган эдим. Бир куним минг йилдай чўзиларди.

Бир йил деганда, келиб, «мени уйлантириб қуйишди, хафа бўлма», деб айтди. Ёлғонининг умри қисқа экан, уйланиш қаёкда, бошқа қиз билан «юраётган»и маълум булди.

Наҳотки, ўғил бола деган шунчалик пасткаш бўлса. Бировнинг хасми-ҳалоли бўладиган бир бокира қизни алдашдек қабиҳ иш учун шунчалик ер бўлиб ёлборса. Ғурур борми ўзи сизларда?

МАЛОҲАТ. Ф. Сурхондарё

ЭНДИ БИЗГА ИШҚ ЙЎЛЛАРИ ХАТАРЛИДИР...

СОАТИНГИЗ НЕЧА БЎЛДИ?..

Бир йигитни севаман. Лекин, ўзини кўришим билан на қарай оламан ва на гапираман. Бир куни...

Автобус бекати. Мана у, баланд бўйли, кузлари қора ва беғубор, худди гапираётгандай маъноли боқади. Юзида жиддийликми ва ё тушкунликми англаб бўлмас бир изтироб бор. У доим ёлғиз юради. Ҳеч ким билан гаплашмайди. Ҳатто бир куни акса урсам, ёнимда туриб «соғ бўлинг», дейишга ҳам ярамади. Мана бугун ҳам у ёлғиз. Қўлидаги соатини кўриб, гапиришга имкон топилганидан қувониб, сакраб юбораёздим. Қўлимдаги соатни ечиб, бор кучимни тилимга жамладим:

— Соатингиз неча булди?

— ..... у мени ҳатто эшитмади. Саволимни яна қайтардим.

— ..... бу гал ҳам у маъноли қараб қуйди-ю, индамади. Англадим-ки, у

НАҲОТКИ, РОСТ БЎЛСА?

Юрак ютиб, дилимни курсдош қизга ёрган эдим. У индамади-ю, шундан буён устимдан кулгандай, менсимагандай муносабатда бўлади. Ҳар куни дарс тугашини интиқ кутаман, у эса бошқа йигитлар билан кетади. Орқасидан қараб қоламан. Севгим эса тобора аланга олаяпти. У билан гаплашиш, кунглини билиш иштиёқи дилимни ўртаяпти.

«Қизларнинг ҳаммаси шу, қадрини оширмоқчи булади. Биладида, у қанчалик озор берса, сен шунчалик яхши кўришингни», дейди бир дустим. Наҳотки, шу ҳақиқат бўлса. Агар шу гап рост булса, қолдим. Мендаги бу майлни сездими, дарров «севги» изҳор қилди. Бахтдан эсим оғди шекилли... Унга ўзим ҳам ишонмасдим, уртоқларимнинг эътирозини «ичи куйяпти»га йўйар эдим.

Ҳозир у ёнгинамдан бегонадай (бегона-да) бепарво ўтади. Уртоқларига мақтаниб ҳам қўяди ноинсоф. Қулимдан ҳеч нима келмаслигини биладида. Ахир, унинг ҳам синглиси, ҳаммасини кўриб, билиб турган ОЛЛОҲ бордир...

НАРГИЗА. П. Қашқадарё

ЁШЛИК — БЕБОШЛИК

Уйга боришга безиллайман. Ота-онам уйлантириб қуямиз, деб ҳоли жо-

Қолаверса, унинг юриш-туриши бизнинг оиламизга туғри келмайди. Оиламиз катта. Шаънимизга ёмон гап бўлади. Лекин... Унинг уволига қолишдан ҳам кўпроқ қурқаман.

Аро йўлда қолдим, нима қилай. Бир жўяли маслаҳат беринглар. Ё икки марта уйлансамми?...

ҒОФИР. О. Жиззах

«МИНГ ЙИЛ КУТДИМ...»

Оз эмас, кўп эмас роса беш ой орқамдан юрди. Ҳар куни йўлимни пойлаб ўтирар эди. Ялинди, ёлборди, ўнг ҳам қарамадим. Охири дардини эшитдим. Розилигимни сездирдим. Чунки уни самимий севади деб

Юқоридаги мактублардан кўриниб турибдики, ҳаммамизнинг чекканимиз бир исмли дард. Одам Ато ва Момо Ҳаво наслини йўлдан оздирган ёки улуғлаган ишқ шайтониймиВа ё Раҳмонданми? Аниқ бир нима дейиш қийин. Севган одам кўзи етмаган чўққиларни севги билан эгаллаши ҳеч гап эмас ва ё ким севиб етар муродга? Ким: Фарҳодми, Тоҳирми ёки замон ва макондошимиз Отабекми? Ширинми, Зуҳра, Кумушми?

Сиз нима дейсиз, азиз замондош!!!

Дилбар ТУРҒУНОВА тайёрлади

Маслаҳатхона

ДАРДГА ДАВОНИ ЎЗИМИЗДАН ҚИДИРСАК...

Ҳаётда кўплаб воқеа ва ҳодисаларнинг гувоҳи бўламиз-у, лекин негадир уларга бепарво қараймиз

Оддийгина, бошимиз бироз оғригудек бўлса, дарҳол дорихонага ёки духтирхонага чопамиз-у, аммо узимизча, ҳеч кимнинг ёрдамисиз тузатиш йўли ҳам борлиги ҳақида ўйламаймиз.

Бундай одат деярли ҳаммамизда бор иллатлардан биридир. Ҳатто қўлимизга бир дона зирапча киргудек бўлса, тоғдек ваҳима қилиб докторга чопамиз. Бир оз шамолласак ҳам шу ҳол... Аммо мен эллик йил тўплаган ҳаётий тажрибамни ҳикоя қилиб бермоқчиман. Олдиндан айтиб қўяй, мен табиб ёки врач эмасман, уртамиёна журналистман, холос. Фақат бошқалардан фарқим, бўш қолдим дегунча қайта-қайта Абу-Али Ибн-Сино китобларини ўқиганим ўқиган.

Марҳамат, қизиққан уртоқлар учун ҳикояларимни бошладим.

ҲАЛИ ҲАМ КЕЧ ЭМАС

Нима сабабдан кейинги йилларда баъзи фарзандларимизнинг оёқлари кексаларнинг оёғидек оғриб қолишига ҳеч эътибор берганмисиз?

Ундай бўлса кўча-кўйдаги болалар оёқ кийимларига бир назар ташлаб кўринг, иллатнинг туб сабабини ноўрин оёқ кийимлар кийишида эканига иқрор буласиз. Чет эллардан келтирилиб, бозорларимизни тўлдириб сотилаётган резинкадан ишланган оёқ кийимлар аслида кўча-кўйда кийиш учун эмас, ҳаммомга тушганда, анҳор буйида чўмилган пайтларда бирор соат кийиш учун мулжалланган, аслида.

Бунинг фарқига бормаган баъзи ёшларимиз шу йўл билан оёқ оғриғи касалига мубтало булаётганларини ҳозирча англамасалар, кексайганларида узларига жабр бўлади.

Мен айтиб қўяй, ҳали ҳам кеч эмас. Оёқ кийимни танлаб, мосини топиб кийганга нима етсин.

ПАЙЛАР ЧЎЗИЛСА

Ҳар қандай техника ҳам вақти келиб таъмирга муҳтож бўлади. Шунингдек, одам ҳам ёши ўтган сайин ўзини-ўзи «таъмирлаб» туриши керак, деб уйлайман.

Мисол учун эллик ёшлар атрофидагилар иложи бўлса ҳар куни бир бор турникка ўхшаш дарахтнинг бир шохигами, агарда махсус турник бўлса-ку, айни муддао, осилиб машқ қилиб туришлари керак.

... Мисол учун ўзим ҳовлимиздаги беҳи шохига бир дақиқа булса-да осилиб, оғирлигимни битта кутарганча кутариб кўрсам, эртаси куни шу пайтгача узимни тетик, соғлом ҳис қиламан. Чунки бадандаги тириша бошлаган пайлар чўзилиб ҳаракатга келади. Менинг тушунчам бўйича пайлар қанча чўзилса инсондаги касаллик шунча камаяди. Уз оғирлигини осилиш йўли билан кўтара олган инсон эртанги соғ-саломат кунидан ҳар қанча умид қилишга ҳақли деб ҳисоблайман. Чунки ҳар соҳада ҳаракат қилган киши сира ҳам кам булмайди.

ҚУМ САЙЛИ

Халқимизда «Минг бор эшитгандан кўра бир бор кўрган афзал» деган нақл бор. Чамаси ўн йилча аввал иш юзасидан Қўқонга боргандим. Ўша ердаги танишларимдан бири қум сайлига олиб боришини айтди. Қум сайли нималигини билмасамда қизиқиб бордим. Қўқон атрофидаги даштлардан бири фақат қумлардан ташкил топган экан. У ерда асосан кексалар бағрини қумга босиб етар, баъзилари эса бош қисмидан булак танасини қумга кўмиб олган.

Мен ҳам шерикларим қатори ички кийимда қумга ётган эдим, бир ошнам атрофимдаги қумлардан йиғиб келиб, танамни кумди. Чамаси ярим соатча бошимни соябон остига олиб ётганимдан сўнг қорним шунақанги очиб кетдики, ҳатто руза ойларида рўза тутиб ҳам бунақанги қорним очмаган эди. Меҳмон одам бўлсам — қандай қилиб уларга қорним очди, дейман. Бунинг устига бу ерга келишдан аввал яхшилаб нонушта қилиб олган бўлсак. Хуллас, урнимдан турдим. Ётган жойимга қарасам худди челаклаб сув сепгандек, қум нам. Ўзимни жуда енгил ҳис қилдим. Назаримда танамдаги уч-беш литр сувни қум шимиб олгандек эди.

Қум сайли асосан август-сентябрь ойларида бўлар экан. Бел оғриғи, оёқ оғриғи каби ўнлаб дардларни даволар экан. Мен ўша кўрган билганларим ҳақида «Қум сайлига марҳамат» деган бир радиоочерк ёзган эдим, радиодаги «доно» раҳбарлар «Бу эскилик қолдиқлари», деб эфирда бердиришмаган эди. Ўша қум сайлига катта акам билан оёғи оғрийдиган келинойимни олиб борганимда бир ҳафта қумга тушган эдик. Мана ўн йилдан бери ҳанузгача келинойимнинг оёғи оғримайди. Менинг назаримда қум сайлида бўлган инсон баданида йиллаб йиғилиб ётган ортиқча оғриқ берадиган суюқликлардан холи булар экан.

Давоми бор

С. САИДАҲМАД

Табриклаймиз!

Ҳурматли ҳамкасбимиз Абдужаббор Абдураҳмонович МАТОИЕВ!

Сизни таваллудингизнинг муборак олтмиш йиллиги билан кутлаймиз. Уттиз йилдан буён матбуот тарқатишда ҳалол меҳнат қилдингиз. Бундан кейин ҳам баракали меҳнат қилиб, фарзандлару набиралар даврасида фароғатда умр кечиришингизга тилакдошмиз.

«Матбуот тарқатувчи» АЖ жамоаси.

Ҳурматли онажонимиз Ҳакимахон МЎМИНОВА!

Сизни қутлуғ 51 ёшингиз билан ўғлингиз Муҳаммадмўмин чин кўнгилдан табриклаб, узоқ умр, соғ-саломатлик тилайди.

Фарғона вилояти, Данғара тумани, Эски Шилдир қишлоғи.

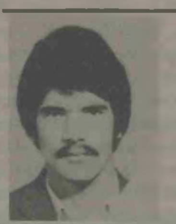

Ҳурматли дадажонимиз Саид ОРИПОВ!

Сизни 23 июль туғилган кунингиз ва муборак 40 ёшингиз билан самимий табриклаймиз. Яратгандан мукаммал бахт, соғлик-омонлик тилаймиз. Бахтимизга узоқ умр кўринг.

Турмуш ўртоғингиз — Дилфуза, фарзандларингиз — Азиз, Аброр, Доно.

Ҳурматли Ҳикмат ИСРОИЛОВ!

Сизни туғилган кунингизнинг 60 йиллиги билан қизғин муборакбод этамиз. Ўқитувчиликдек машаққатли касбда ҳормай-толмай 40 йил меҳнат қилиб, минглаб ёшларга билим, мустақил ҳаётга йўлланма бердингиз, ҳаммаси учун сизга таъзимлар бўлсин, деб:

Оққўрғон туманидаги 17-мактаб жамоаси.

«Кунларнинг бирида» конкурсига

ҚЎШ ТОҒИМДАН АЖРАЛГАНИМДА...

1995 йил оиламиз бошига бирин-кетин кулфат ёғилди. Арабий ёзувда Сўфи Оллоёрдан тортиб Яссавий «Ҳикматлар»ини шариллатиб ўқийдиган, Қуръони Каримни бир неча бор хатм этган, сабаби тирикчилик боис кетмончилик, мактабда фаррошлик қилган меҳнаткаш, мунису меҳрибон, оқила ва фозила онажоним бедаво дардга чалинганлари маълум бўлди. Биз — уч фарзанднинг, дадамнинг бир оёғимиз Қўқонда, шифохонада бўлиб қолди. Шифокорларга раҳмат, қўлларидан келганича онамни даволашди. Чўпдек озиб кетган онам, мушфиқу ғамгусор волидам хастахонада ҳам бизни ўйлар, менга ягона синглим Дилоромдан, укам Зайнобиддиндан бохабар бўлишимни тайинлардилар.

— Сезиб юрибман, даданг ҳам дардманд бўлиб қолди. Мен бу аҳволдалигим учун бировга билдирмаяпти, — деди бир куни. — Иложини топиб, узимизга, — Бағдоддаги шифохонага ётқизинглар. Даволения билан ҳазиллашиб бўлмайди...

Онам ҳақ экан. Орадан ҳеч қанча вақт ўтмай 30 йилдан зиёд ўрта мактабда, билим юртида тарихдан ёшларга сабоқ берган, ҳар бир ҳамқишлоғимиз ташвишини ўз ташвиши деб биладиган жонсарак, одамохун дадажоним ҳам ётиб қолдилар. Шифокорлар ўз вақтида даволанишга келмаганлиги учун дадамни койишди. У кишининг оёқ қўллари шишиб кетган, қон босимлари юқори эди. Бағдод марказий шифохонасида 10—15 кун даволаниб, ўзларига келгандай бўлдилар.

— Бувингдан тез-тез хабар олинглар, — дерди дадамлар. — Мени қуявер. — Доимги касалимда...

Бувимга (бизда онани кўпроқ «буви» дейилади) дори-дармонлар деярли таъсир қилмай қўйганди. Оғир операцияни эса кутара олмасди. Шифохонадагилар «Ё уйга олиб кетасизларми, невараларини, қуни-қўшниларни кўриб ажабмас, руҳи кутарилса», дегандай бўлишди.

Январнинг бошларида бувимни уйга олиб келдик. Орадан уч-турт кун ўтмай дадам дам келдилар.

— Жавоб беришдими? — сўрадим мен.

— Ўзимга ўзим жавоб олдим, — дедилар дадам маъноли жилмайиб. — Бувинг бу аҳволда булса. Ўтин-чўпдан, иссиқ-совуқдан хабар олиб турмасам буладими?

«Биз бор-ку», деган сўзимга жавобан:

— Сенинг, келиннинг йўриқларинг бошқа. Бемалол ўта олмасдим барибир...

Дадам билан бувим келиб уйимиз тўлиб қолди. Набираларининг севинганларичи...

— Дада, дада, энди катта дадам ҳам, бувижоним ҳам сира касал булмайди-а? Биламан, банниса ёмон, — деди кичик қизим Раҳшона. — Уколи бирам оғритадики...

Қисқаси, ҳар икковлари муолажани уйда давом эттира бошлашди. Эндигина 56 ёшга кирган, бир синфда ўқиб, ҳаёт аччиқ-чучукларини бирга тортган қўш суянчигимга боқиб ҳам суюнардим, ҳам дилимни алланечук ғашлик, хавотир эзарди.

18 январ тонги бизнинг ҳовлимизни нурга, оқликка эмас, оҳу фиғонга, дод-фарёдга тўлдирди. Меҳрибон ва оқил дадажоним икки-уч соат тилдан қолдилару...

Дадамни она Ерга топширар эканмиз, маҳалла оқсоқолларидан бири ўрнидан турди.

— Биродарлар, қишлоқда Мелибой домла кирмаган хонадон, у ҳашарида қатнашмаган иморат йўқ эди. Шунинг учун берган нон-тузларингга рози бўлиб қуйинглар...

Ҳамманинг упкаси тўлди. Кўзимдан қуйилаётган шаррос ёшларни сира тухтатолмасдим...

Дадамнинг маъракаларидан сўнг бувим яна ётиб қолдилар. Бедаво дард тобора исканжага оларди. Барака топсин, қўшнимиз, фельдшер Ғайратжон, гоҳо синглим ҳар икки соатда укол қилишарди.

— Ўғлим, — дедилар бир куни бувим. — Дадангни кирқи яқинлашиб қолди. Шукур, ака-укалари бор экан, ёнингга кириб туришибди. Кузим тиригида амакиларинг сарфлаган пулларни қайтаринглар. Даданг Зайнобиддинга олиб берган мотоциклни сотасизларми?.. Лекин мен ўтганимдан кейин ўзингни қийнаб қўйма. Кичкина худойи қилсанг бас. Узларинг дуойи фотиҳа ўқиб турсаларинг кифоя.

— Йиғ-э, буви, энди бахтимизга сиз тузалиб кетинг. Невараларингизни ўзингиз бош булиб узатинг...

— Худо хоҳласа, айтганинг келсин, — дедилар бувим. Лекин товушлари жуда шикаста, маҳзун эди...

Оламни уйғотиш, яшнатиш илинжида яна баҳор келди.

— Шукур, ўлмаган қул баҳорга ҳам етиб олдим, — дедилар бувим. — Тузалиб қолсам невараларимга ўз қулим билан би-ир сумалак қилиб берай... Мирсаидга, Шерзодга...

Бувимнинг опаси Кимсаной аям ёлғиз синглисининг тилагини эшитиб:

— Худо хоҳласа, албатта қилиб берасан-да, Эргашой. Сенинг сумалагингни ўзим ҳам соғинганман, — дедилару четга бурилиб куз ёшларини артдилар.

10 март тонги ҳовлимизга баҳор насимлари, қушлар чуғури ўрнига яна дод-фарёдни, яна бешафқат ажални олиб келди. Уч фарзандни оқ ювиб, оқ тараган, эл-юрт хизматини қилиб кўпчилик дуосини олган, худосиз атеистлар «қутурган» замонларда ҳам набираларига, қўшни қизалоқларга ҳарф танитган, Қуръону Ҳадисдан сабоқ берган, намозхону фариштали онажоним, ширинсузу мулойим волидам ҳам дадамдан сўнг 50 кун яшаб, бизни минг доғу ҳасратга қўйиб вафот этдилар... Ўзлари бир умр чин ихлос билан сиғинган Парвардигор ёзуғига қарши турмадилар.

Азага ким келди, ким кетди — билмайман. Бувижонимни совуқ қабрга қўйяпман ҳамки, бу қуш худолика, бу эгиз йўқотишга, бу жуфт мусибатга ишонолмасдим...

Эл-юрт, маҳалла-кўй омон булсин, ёлғизлатиб қўйишмади. Руҳим тушиб, узимни қаёққа қўйишимни билмай қолган кунларда суянчиқ, мададкор бўлишди. Туманимиз ҳокими Абдуқаҳҳор ака, раисимиз Машрабжон ака, устозим, таниқли журналист Тоҳиржон Ҳамроқулов «Нима камчилигинг бор», деб туришди, қариндош-уруғлар, маҳалла оқсоқоллари, дўстларим далда бўлишди. Шунда билдимки, одамзод ғам-ташвишини ҳам, шодликни ҳам бежиз бирга баҳам курмас экан. Зеро, оташнафас шоиримиз Эркин Воҳидов айтганларидек:

Агар дўстинг билан
тенг курсанг баҳам:
Шодлик тенг кўпаяр,
тенг бўлинар ғам...

Тақдирнинг бу шум қуш зарбаси руҳимга ёмон таъсир этиб, дунё кўзимга қоронғу булган чоғларда дардимни қоғозга тўкдим... Кўз ёшимни эса жигарларимдан, фарзандларимдан пинҳон тутдим.

...Орадан ўтган уч йил мобайнида англадимки, севимли шоиримизнинг:

«...Одамзодга бахш этади жон,

Одамларнинг меҳр қуёши», дея ёзганлари чин ҳақиқат экан.

Шу боис: «Бор бўлинг яхшилар, меҳр қуёшингиз асло сўнмасин. Мен барчангизни севаман!» — дейман.

Зоҳиджон НЕЪМАТ,
Бағдод тумани, Мулла Вали қишлоғи

Психолог минбари

ТУРМУШ ЎРТОҒИНГИЗНИ ЯХШИ БИЛАСИЗМИ?

Ҳаёт тажрибаси шуни кўрсатадики, сизнинг энг яқин кишингиз турмуш ўртоғингиздир. У билан сиз ўзингизнинг орзу-истакларингизни, ташвиш ва қувончларингизни, эзгу ниятларингизни баҳам кўрасиз...

У кишини сиз бошқаларга нисбатан яхши билишингиз табиий ҳол. Лекин ҳақиқатан ҳам шундайми? Бу саволга жавобни шу тест орқали беришингиз мумкин. Ҳар бир саволга «Ҳа» ёки «Йўқ», яъни ўзингизга маъқул жавобни беринг.

Бунда «Ҳа» жавобларингизнинг ҳар бири беш балл билан, «Йўқ» жавобларингизни эса «О» билан баҳоланг.

1. Турмуш ўртоғингиз ўзининг шахсий сирларини сизга айтадими?
Ҳа —
Йўқ —
2. Сиз у киши қандай рангни ёқтиришини биласизми?
Ҳа —
Йўқ —
3. Сиз умр йўлдошингизнинг руҳий сиқилиши (стресс) ҳолатини қандай бартараф этиш йўлини биласизми?
Ҳа —
Йўқ —
4. Турмуш ўртоғингизнинг вазни қанчалигини биласизми?
Ҳа —
Йўқ —
5. Турмуш ўртоғингизга сизнинг нимангиз кўпроқ ёқишини биласизми?
Ҳа —
Йўқ —
6. Сизнинг қайси томонингиз у кишининг жаҳлини чиқаришини биласизми?
Ҳа —
Йўқ —
7. Турмуш ўртоғингиз қанақа таомларни ёқтиришини биласизми?
Ҳа —
Йўқ —
8. Турмуш ўртоғингизнинг нозик, заиф томонларини биласизми?
Ҳа —
Йўқ —
9. Турмуш ўртоғингизнинг жамоатчилик фаолияти сизга маълумми?
Ҳа —
Йўқ —
10. У киши нимадан ҳайиқишини, қўрқишини биласизми?
Ҳа —
Йўқ —

40—50 балл. Сизни табриклаймиз! Сиз турмуш ўртоғингизни яхши биласиз. Бахтли ҳаёт кечирасиз.

30—35 балл. Сиз турмуш ўртоғингизни яхши биласиз, лекин у кишининг бошқа жиҳатларини ҳам эътиборга олишингиз керак.

20—25 балл. Турмуш ўртоғингизнинг феъл-атворини етарлича билмайсиз! У кишини ўрганиш учун кўпроқ вақт ажратишингиз лозим.

20 баллдан кам. Сиз турмуш ўртоғингизни яхши билмайсиз. У киши билан яхши муносабатда бўлиш усулларини топишингиз, тажриба ўрганишингиз зарур. Акс ҳолда эса!

Садоқат ФАИЗИЕВА тайёрлади.

«01» хабар қилади

ОЛОВ БАЛОСИ...

● Янгиер. Наврўзобод жамоа хўжалиги ҳудудида яшовчи фуқаро К. Рузибоев хонадонида ёнғин содир булди. Электр симининг қисқа туташувидан келиб чиққан ёнғин хонадонга ҳам ўтди. Оловдан икки хонадон 300 минг сўмдан ортиқ зарар кўрди.

● Шовот туманидаги Шовот жамоа хўжалигида истиқомат қилувчи Р. Ҳайитовага фарзандларининг олов билан ўйнаши қимматга тушди. Ёш болалар ўйиндан ўт чиқаришди. Натижада хонадонда ёнғин содир бўлиб, молхона ва бостирма томи ёниб кетди.

● Пастдарғом Чаркин қурғончасининг Бобур кўчасидаги 12-уй бекаси бошқа юмушларга овора булиб, қозонда қиздирилаётган ёғни назоратсиз қолдирди. Доғ бўлган ёғ эса «эгаси»ни кутиб ўтирмасдан лов этиб аланга олди. Ҳаш-паш дегунча, аланга уйнинг шифтига илашди, кейин «...жон қўшни» К. Қаюмова уйини ишғол қилди. Қисқаси лоқайдликдан келиб чиққан ёнғин туфайли қиёмат қарзлик қўшнилар ўртасига совуқлик оралади. Анча-мунча зарар ҳам кўрилди.

● Боёвут. Маъдиевлар хонадонида содир бўлган ёнғин оқибатида молхона кулиб кулга айланди. Бир бош бузоқ, уч бош қуй нобуд бўлди.

Х. ОРИПОВ,
ички хизмат подполковниги

Божхона хабарлари

ҚАРМОҚҚА ИЛИНИШДИ

Жиззахлик Р. Эргашев Ленинобод шаҳри бозоридан 48 литр спиртни арзон-гаровга сотиб олиб манзилга шошилди. Лекин 21600 сўмлик ҳужжатсиз маҳсулот билан божхона назоратчилари тўрига илинди. Энди арзи-додини кимга айтишни билмай боши гаранг бояқишнинг.

* * *

Ғиждувонлик В. Акбаров яхши ният билан Туркманистон республикасининг Чоржў шаҳрига борди. У ердан 19 минг сўмлик «Родопи» сигаретаси сотиб олди. Акциз маркасисиз бу маҳсулотларни республикамиз ҳудудига олиб кираётганда эса 4-божхона постининг қармоғига тушди.

* * *

Тожикистон фуқоролари А. Ғафуров ва А. Ҳакимовлар бойишнинг осон йўлини ўйлаб топишди. Биринчиси 76,5; иккинчиси 63 литр спиртни Ўзбекистонга пуллаш мақсадида йўлга чиқишди. Бироқ «ов»лари бароридан келмади. Улар Тошкент вилояти ҳудудидаги 13—божхона постида қўлга олинди.

* * *

«Ховос—Жиззах» йўналиши буйича қатновчи автобусни «Акциз» пости ходимлари назоратдан ўтказишди. Тожикистонлик М. Содиқова ва Ўзбекистон фуқороси М. Абдураҳмоновларнинг акциз маркасисиз маҳсулотлар билан савдо-сотиқ қилаётгани аниқланди. Уларнинг Жиззах шаҳрида сотиш учун олиб кетаётган 2700 қути сигарета маҳсулоти давлат фойдасига мусодара қилинди.

М. БЕК,
К. ТОШ.

Дам олиш саҳифаси

САЛТАНАТХОН НЕГА ИЛЖАЙИБ ЮРИБДИ?

(хандалар)

Биринчи қаватда яшовчи киши иккинчи қаватдаги қўшнисига:

— Қизингиз ҳар куни полни дукурлатаверib бизни тинч дам олдиргани қўймаяпти, — деб шикоят қилибди.

— Бунга ўзларингиз айбдорсизлар, — деб жавоб берибди қўшни аёл.

— Ие, нега ундай деяпсиз?

— Чунки сизнинг ўғлингиз доирани гумбурлатиб чалиб, ашулани варанг қилиб турса-ю, менинг қизим полни дукурлатиб рақсга тушмасинми?!

* * *

Ўғил ишдан қайтган отасига деди:

— Дада, келинг, бир шахмат ўйнайлик!

— Э, қўйсанг-чи, бугун ишхонада кун бўйи шахмат ўйнайвериб, миям ғовлаб кетди!..

* * *

Бир аёл қўшнисига деди:

— Қачон қараманг, Салтанатхоннинг ковоғидан қор ёғиб турарди. Энди бўлар — бўлмасга илжаядиган бўлиб қоптими?

— Салтанатхон яқинда қаторасига тилла тиш қўйдирганидан хабарингиз йўқми, қўшнижон?!

* * *

Висол чоғида ёш шоир севган қизига бир неча дафтарчаларни курсатиб, дебди:

— Жонгинам, мана бу рубоийлар дафтарчаси, мана буниси масаллар дафтарчаси, мана буниси эса сизга аталган ишқий ғазаллар дафтарчаси...

Қизнинг энсаси қотиб, сурабди...

— Шунча дафтарчангиз бор экан, банкка пул қўйганингизни курсатувчи чек дафтарчангиз ҳам борми?!

Маҳмуд ВАЛИХОН

* * *

Кечаги бош оғриғидан гарангсираб уйғонган киши қудуқбошига бориб, тубига тикилди:

— Чексиз тубликни қара!

Пастдан акс-садо эшитилди:

— Чексиз тубликни қара! — Бу машғулот унга ёқиб қолди ва қудуқ бошида кунни кеч қилди.

Эртаси куни тонг саҳарлаб яна қудуқ теппасига борди:

— Чексиз тубликни қара!

— Бошқа қиладиган ишинг йўқми, арақхўр?!. — дея жавоб берди. акс-садо.

* * *

Отасига кундалик дафтарини кўрсатиш учун олиб келган ўғил киши билмагандек сўради:

— Дада, сиз нима деб ўйлайсиз, бу айнигaн туғма қобилиятмикин, ёки атроф-муҳитнинг таъсирими?

* * *

Икки ишбилармон учрашиб қолишибди. Бири иккинчисига:

— Ошна-оғайниларнинг айтишича, чўнтакларинг шамоллаб қолибдими?

— Йўқ, — деди биринчиси иккинчисига, — елвизакли ҳамён сотиб олдим.

* * *

«Янги рус» оғир аҳволда касалхонага тушиб қолибди. Дўстлари уни йўқлаб келишибди. Ёру дўстларига нигоҳи тушган бемор зўрға, нафаси халқумига келиб:

— Ярамаслар, ўғрилар, қаллоблар... — деди.

Унинг тепасида турган шифокор:

— Ҳамтовоқларини танияптими, демак аҳволи айтарли оғир эмас, — дея тасалли берди.

БОРМИСАН, ХАЛОСКОРИМ...

Холида АҲРОРОВА

(Ҳикоя)

(Боши ўтган сонларда)

Кўча бошига етмасидан ҳаммаёқни қоронғулик чулғади. Кўча худди унинг қалби янглиғ ҳувуллаб ётибди ва худди унинг кўнглидай зим-зиё. Кўча бошига етганида симёғочлардаги чироқлар бир-бир ёнди. У эса нима қиларини, қайга борарини билмай узоқ туриб қолди. Битта-битта юриб, шоҳ кўчага чиқди.

Қаерга, нимага кетаётганини унутиб узоқ кезди шаҳар кўчаларини. Қайда, нима қилишини ҳали билмасди. Ҳаётига хотима қўймоқни кўзлаган эсада, қай йўсин, қандай қилиб — буни ўйламаган эди. Ўзини сувга ташлай олмайди — сувдан қўрқади. Ёшлигида сувга чўккан дугонасини кўрганда ҳуркиб кетган эди — шу-шу оқар сувда чўмилмаганди. Йўқ, бу бўлмайди. Энг осони заҳар ичиш бўлса керак. Лекин қайдан олсин у заҳарни? Баъзилар юқори қаватдан ташлайди. Лекин буниям иложи йўқ. Кимнинг уйига боради бу ниятни амалга ошириш учун?.. Бировларни ташвишга қўйиб-а?..

Шу ҳардам хаёллар билан йўл чеккасида узоқ ўтирди. Қанча ўтирганини билмайди. Бир вақт теварак атрофга қараб қизлик маҳалласидаги ҳовлилари устидан кесиб ўтган шоҳ кўча ёқасида ўтирганини англади. Бир томонда Беруний майдони, иккинчи ёқда Чорсу. Тун аста-секин ёришишга мойил бўлиб борар, сокин кўчада аҳён-аҳёнда ўтган машиналар виз-виз учиб яшиндай тез ўтиб турарди. Кўча қиялаб боргани учунми машиналарнинг шув этгани эшитилардию зумда кўздан ғойиб бўларди. «Машина тагига ташлайман ўзимни» — деган фикрга келди у. — «Ўзиям ўн-ўн беш метрга учириб юборади...» — Худди ўйлагани амалга ошгандай бутун аъзойи баданида сирқираган оғриқ ҳис этиб, инграб юборди. Бирдан узоқдан елиб келаётган машина чироғи кўринди. «Шунинг тагига ташлайман...»

Шу ниятда қалқиб ўрнидан турди, машина елиб келиб, уни учириб кетиши кутилган жойга томон югурди.

Юраги қафасдаги қуш мисол патирлар, унинг гупури қулоғини батанг қилмоқда эди. Жон ҳолатда чопиб бораркан кимнингдир «Ойе,ойе,аний!» — деб бақирганини эшитди. — стойте, стойте, остановитесь...» — деган ҳайқириқ янградию ва аллаким югура келиб орқасидан қучоқлаб ўзига тортди, даст кўтариб олди, орқага бир қадам ташлашга улгурди. Улгурдию... Елиб, учиб келаётган машина, айни шу чоқда, шовуллаб ёнгинасидан қайноқ шамол уфуриб ўтди-кетди, ҳайдовчининг болохонадор қилиб сўкингани эшитилди. Эрта азонда кўча ўртасида қучоқлашиб турган эркак билан аёлни кўриб қандай хаёлга борганни ёлғиз унинг ўзигагина аён. Ҳарбий либосдаги навниҳол йигит оғушидаги қизил атлас кўйлаги ўзига ярашган, битта қилиб ўрилган тим қора қалин сочи тақимига тушган жувон йигит билан учрашувга чиққан ун саккиз ёшдаги қизга ўхшаб кетарди.

Шунгаям ўттиз йил бўлибди-я...

Йигит эса бағридаги аёлни маҳкам қучиб турарди. Бағрида қалт-қалт титраб турган бу аёлни қўйворса йиқилиб тушишидан қўрққандек, ҳамон қўйиб юбормасди.

Аввал аёл ўзига келди шекилли, йигитни итариб юбориб бағридан отилиб чиқди.

— Қўйвор мени, қўйвор... Қаёқдан келиб қолдинг ўзи?

— Я там стоял под деревом. Наблюдал за вами. Вдруг понял, что вы что-то нехорошее задумали, — деди йигит ўрисчалаб. Ўзбеклар орасида хизмат қилиб, уларнинг тилини тушунардию, лекин гапиролмасди шекилли.

— Э, бор-борей, нега халақит берасан менга...

— Что вы делаете, умирать чтоли хотите? — деди йигит яна ўрисчалаб. — Вы так испугали меня, сердце в пятку ушло...

— Ҳа, ўлгим келаяпти. Ўлмоқчиман. Сенинг нима ишинг бор? Халақит берма менга. Қўлингдан келса ўлдир, ўлдир мени, — дея бақирарди аёл.

Йигит бир сесканиб орқасига тисарилиб кетди...

Бу ҳол қанча давом этди, ҳозир эсида йўқ. Нўғай бола ҳали ҳануз қалт-қалт титрарди. Ўзичи, ўзи? На юрагида дармон, на оёғида мадор сезди ўша чоқ... Дармонсизликдан шу турган ерида ўтириб қолди. Болагина эса унинг қўлтиғига ёпишди.

Ҳувиллаган шоҳ кўча ўртасидаги икки киши орасида нима машмаша бўлаётганини узоқдан кўрган киши англаб етмас эди.

— Встаньте... мамочка... анкай... домой пойдёмте, — дерди у яккаш худди ўзи ҳам аёл билан бирга кетадигандай... — пожалюста, — ёлборарди у. Яна алланималардир деди. Узоқ гапирди. Ёлборди. Йигитнинг сўзларидан аёл унинг онасини соғинганини, онаси уни зориқиб, интизор кутаётганини, бир неча кундан кейин зобитликдан бўшаб уйига кетажагини англади.

— Яздесь на посту. Если в моем посту что либо случится меня упрячут в гаупвахту... Мамочка моя родная ждет меня не дождется...

Йигитнинг сўнгги сўзлари аёлни сергаклантирди... Ахир унинг ўзини ҳам болалари кутаяпти-ку... Зўриққан онги ёришгандай булди. Болалари ёдига тушган ҳамон орқасига ҳам қарамай чопиб кетди... тухтади... Болалари далада — укасиникида. Уйга эмас, далага — Оқтепага бориш керак. Шартта ўгирилиб бошқа тарафга югурди. Уни орқасидан кузатиб турган нуғай болага хайрмаъзурни ҳам насия қилиб кетди-ворди...

(Давоми бор)

Изоҳга хожат йўқ...

Оила ва жамият

БОШ МУҲАРРИР: ДИЛБАР САИДОВА

Ҳомий «Матбуот тарқатувчи» акциядорлик жамияти

Муассисларимиз: Ўзбекистон Республикаси Хотин-қизлар қўмитаси, Болалар жамғармаси ва «Соғлом авлод учун» Халқаро хайрия жамғармаси

Телефонлар:
Бош муҳаррир - 133-28-20
Котибият - 34-86-91
Эълонлар бўлими - 136-56-52

МАНЗИЛИМИЗ
Тошкент- 700000, Амир Темур кўчаси, 1-тор кўча, 2-уй.

Обуна индекси - якка обуначилар учун 176
ташкилотлар учун 177
Рўйхатга олиш № 33
Буюртма Г- 0185
20964 нусхада чоп этилди.
Формати А-3, ҳажми 2 босма табоқ.
Чоршанба кунлари чиқади.
Баҳоси эркин нархда.
Навбатчи Раҳмон ҚОДИР

Шиоримиз:
Оила - жамият фахри

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси.
Манзил Тошкент, Буюк Турон кўчаси, 41- уй.
Босишга топшириш вақти -20.00.
Босишга топширилди - 18.30.